ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI

E-ISSN: 2458-7559

Araştırma Makalesi/Research Article

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.29228/cukar.54054>

Sarıçoban, G. (2021). Siyasi parti programlarının seçim sonuçları ile ilişkisi: 2002 genel seçimleri örneği. *Çukurova Araştırmaları*, 7(3), 371-386.

CİLT 7, SAYI 3, KIŞ 2021, s. 371-386

SIYASİ PARTİ PROGRAMLARININ SEÇİM SONUÇLARI İLE İLİŞKİSİ: 2002 GENEL SEÇİMLERİ ÖRNEĞİ¹

Gülay SARIÇOBAN²

Öz

Siyasi Partiler seçim öncesi gerek basın-yayın yoluyla gerekse çeşitli seçim propaganda metotlarıyla bir şekilde halka ulaşarak uygulayacağı politikaları anlatma çabasına girerler. Asıl amaçları seçimi kazanmaktır. Seçimi kazanmada birçok etmen olmasına karşın bu çalışmada sadece siyasi partilerin parti programları siyasi, sosyal, ekonomi ve dış politikalar çerçevesinde kullanılan kelime sıklıkları açısından incelendi. Bu amaçla parti programları ile seçim sonuçları arasında bir ilişki olup olmadığı araştırıldı. Bilindiği üzere Türk demokrasi tarihinde 3 Kasım 2002 erken genel seçimleri köklü değişimlerin ortaya çıkması bakımından oldukça önemlidir. Nitekim çok partili koalisyonlar dönemi kapanmış AKP eksenli yeni bir dönem başlamıştır. Araştırmada 2002 genel seçimlerine katılan ve rastgele seçilen sekiz partinin (AKP, DSP, ANAP, TKP, YTP, BTP, SP, MP) parti programı muhteva analizi tekniği ile incelendi. Bunun için "Simple Concordance Program" (SCP 4.0 10) basit kelime dizim programından faydalanılarak sekiz partinin parti programlarının kelime dizini yapılmıştır. Bu çalışmada kelime sıklığı analizi uygulanmış ve seçilen kelimeler muhteva analizi kullanılarak yorumlanmıştır. Sekiz siyasi partinin programlarında yer alan siyasi, sosyal, ekonomi ve dış politika konuları ile ilgili anahtar kabul edilebilecek kelimeler belirlenerek, bu kelimeleri daha sık kullanan iki partiden biri olan günümüz iktidar partisinin seçimde başarılı bir sonuç elde ettiği görülmüştür. Bu bağlamda siyasi partilerin parti programlarında üzerinde durdukları siyasi, sosyal, ekonomi ve dış politikalar çerçevesinde ele alınan konuları titizlikle ele almaları yapılan genel seçimlerde partilere bir avantaj sağladığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Parti, program, seçim

¹ Bu çalışmada; 2020 TR Dizin Dergi Değerlendirme Kriterleri'nin 8. maddesinde belirtilen araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, gulaysaricoban@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9309-8363>

Article Info/ Makale Bilgisi

Received/Geliş: 02.11.2021

Accepted/Kabul: 10.11.2021

Published/Yayın: 21.12.2021

THE RELATIONSHIP OF POLITICAL PARTY PROGRAMS AND ELECTION RESULTS: THE EXAMPLE OF 2002 GENERAL ELECTIONS

Abstract

Political parties try to explain the policies they will implement by reaching the public in some way or another, either through the press and the various election propaganda methods, before the election. Their main goal is to win the election. Although there are many factors in winning the election, in this study, only the party programs of political parties were examined in terms of the frequency of words used within the framework of political, social, economic and foreign policies. For this purpose, it was investigated whether there is a relationship between party programs and election results. As is known the early general elections of November 3, 2002 in the history of Turkish democracy are very important in terms of the emergence of radical changes. As a matter of fact, the era of multi-party coalitions has ended and a new era based on the AKP has begun. In the study, the party program of eight randomly selected parties (AKP, DSP, ANAP, TKP, YTP, BTP, SP, MP) that participated in the 2002 general elections was analyzed by content analysis technique. For this, the word index of the party programs of eight parties was made by using the "concordance" word syntax program. In this study, word frequency analysis was applied and the selected words were interpreted. Key words related to political, social, economic and foreign policy issues in the programs of eight political parties were determined and it was seen that today's ruling party, which is one of the two parties that uses these words more frequently, achieved a successful result in the election. In this context, it can be said that the political parties' careful handling of the issues that are addressed within the framework of the political, social, economic and foreign policies they focus on in the party programs provides an advantage to the parties in the general elections held.

Keywords: Party, program, election

GİRİŞ

Siyasi partiler demokratik parlamenter rejimlerin temel unsurlarıdır. Ancak toplumsal yapı içinde son derece önemli bir yere sahip olan siyasi partilerin tanımı üzerinde bir görüş birliği yoktur. Siyasi parti "Halkın desteğini sağlamak yoluyla, devlet mekanizmasının kontrolünü ele geçirmeye veya sürdürmeye çalışan, sürekli ve istikrarlı bir örgüte sahip siyasi topluluktur" şeklinde tanımlanmaktadır (Özbudun, 1979, s. 4). Siyasi Parti'nin bir başka tanımı, "Belli bir siyasi program üzerinde birleşmiş kişilerin, bu programı özellikle olağan seçim yollarıyla gerçekleştirmek amacıyla kurdukları bir örgüttür" olarak yapılmaktadır (Tunaya, 1995, s. 3). Bu tanımlar ışığında siyasi partiler, bir program etrafında birleşen, iktidarı elde etme ya da ortak olma amacı taşıyan, sürekli örgüte sahip kuruluşlardır diyebiliriz.

Siyasi partiler, amaç ve hedeflerini belirli bir plan ve program çerçevesinde ortaya koyarlar. Siyasi parti programı, bir seçim bildirisi ya da kampanya vaadi değil, belli bir ideolojisi olan, kendi içinde tutarlı bir siyasal programdır. Programın siyasi partilerdeki işlevine ilişkin iki görüş öne sürülmüştür. Bunlardan ilki programın partilerin varlık sebebi olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşe göre partiler programlarını gerçekleştirmek için seçim kazanmaya çalışırlar. Dolayısıyla iktidar, siyasi partinin temel amacı olmaktan ziyade bu programı gerçekleştirebilmek için bir araçtır. İkinci görüş ise parti programlarını işlevsel bulmamaktadır. Buna göre seçmenler, parti programında yer alan teknik konuları değil, programın belli başlı ana hususlarına göre oy vermektedirler. Dolayısıyla bir siyasi partinin seçimlerde elde ettiği başarı, parti programının geniş halk kitleleri tarafından benimsendiği anlamına gelmez. Ancak, parti programının genel manada halktan bir vekâlet aldığıın göstergesidir. Hangi görüş kabul edilirse edilsin, parti programları, seçmeni partiye çekecek en etkili yoldur (Özbudun, 1979, s. 95-97).

18 Mart 1999 seçimleri ile iktidara gelen ve 57. hükümeti oluşturan DSP, ANAP ve MHP koalisyon hükümeti üç yıla yakın bir süre iktidarda kalmıştır. Bu süre içinde yaşanan Şubat 2001

krizi tüm ülkeyi adeta bir çıkmaza sürüklemiştir. Siyasi istikrarsızlıkla başlayan kriz daha sonra yabancı para krizine neden olmuştur (Arıcan, 2005, s. 240). Bu kriz süresince siyasetçiler, ekonomi bürokratları ve iktisatçıların büyük çoğunluğu, döviz kuru ve faiz gibi parasal değişkenlerle, finans kesiminin sorunlarından başka bir konuyu gündeme getirmemişlerdir. Hâlbuki yaşanan krizle işyeri kapanmaları, işsizlik, yoksulluk hat safhaya gelmiştir. Daha sonra alınan ekonomik önlemler sayesinde ülke ekonomisinde biraz olsun iyileşmeler görülmüştür.

Erken seçim söylemlerine kadar son derece uyumlu bir tablo sergileyerek siyasi istikrarı sağlamada oldukça başarılı bir politika sergileyen hükümet, aynı başarıyı seçime gidip gitmeme konusunda gösterememiştir. Özellikle DSP seçime olumlu bakmamıştır. Ancak diğer partiler 3 Kasım 2002 için erken seçim kararı alarak bu kararı meclisten geçirmişlerdir (Tosun, 2003, s. 40-65). Bunun akabinde siyasi partiler seçim için çeşitli siyasi propaganda hazırlıklarına başlamışlar ve parti programlarını temel alarak çalışmalarını sürdürmüşlerdir.

2002 genel seçiminde %10'luk ülke barajlı nispi temsil sistemi uygulanmıştır. Seçime 18 parti ve bağımsız adaylar katılmıştır (Tuncer, 2003, s. 48). Seçim sonucu oyların %34,28'ini alan Adalet ve Kalkınma Partisi 550 milletvekilliğinin 363'ünü alarak TBMM'de %66 oranında temsil hakkı elde etmiştir (Erkmen, 2018, s. 1244). Böylece AKP, 1950 genel seçimlerinden bu yana mecliste en yüksek temsil gücünü elinde bulunduran siyasi parti oldu. CHP ise oyların %19,38'ini alarak mecliste muhalefet hakkı elde eden tek parti oldu. 1999 genel seçiminde baraj altında kalan CHP, ikinci parti olarak TBMM'ne girdi. Araştırmada incelediğimiz siyasi partilerden DSP, ANAP, TKP, YTP, BTP, SP, MP ise %10'luk ülke barajını aşamayarak TBMM dışında kaldı. Bu partilerin aldıkları oy oranları ise sırasıyla DSP %1.2, ANAP %5.1, TKP %0.1, YTP %1.1, BTP %1.02, SP %2.4, MP %0.2'dir (10 Kasım 2002 tarihli Resmi Gazete).

2002 genel seçimi Türk siyasal yaşamında en düşük siyasal katılımın olduğu genel seçim özelliği taşımaktadır. Seçimlerde seçmenlerin %21'i oy kullanmadığı halde, AKP, seçmen oylarının %34.28'ini alarak iktidara gelmeyi başarmıştır. TBMM, 2002 genel seçiminden sonra iktidar ve muhalefet partisinden oluşurken, 1999-2002 arasındaki koalisyon hükümetleriyle Türkiye'nin yönetimi dönemi son bulmuştur. Artık tek parti-AKP-ile yönetilen bir dönem başlamıştır (Tokgöz, 2010, s. 461).

YÖNTEM

Bu çalışmada, 2002 genel seçimlerine katılan siyasi partiler arasından rastgele seçilen sekiz siyasi partinin parti programları muhteva analizi tekniğiyle incelenmiştir. Muhteva Analizi, "bir veya bir dizi metin içerisinde belli kelimelerin/kavramların varlığını, sıklığını ve aralarındaki ilişkileri belirlemek için kullanılan bir araştırma metodudur" (Acun, 2005, s. 27). Kısaca, Muhteva analizi bazı kelimelerin frekansını sayma şeklinde tanımlanabilir (Mardin, 2007, s. 13). Bunun için "Simple Concordance Program" (SCP 4.0 10) basit kelime dizim programı kullanılarak parti programlarının kelime dizini yapılmıştır. Daha sonra sekiz siyasi partinin siyasi, sosyal, ekonomi ve dış politikalarına ilişkin anahtar kelimeler tespit edilerek, kelime sıklığı analizi yapılmıştır. Kelime sayımında kelimelerin aldığı ekler (eğitim, eğitim(e), vs.) göz önünde bulundurulmuştur.

BULGULAR

Siyasi Politikalar

Tablo 1 incelendiğinde, rastgele seçilen partilerin siyasi politikalarında kullandıkları kelimelerin sıklığı görülmektedir. Partilerin siyasi politikalarını yansıtmakta kullandıkları anahtar kelime olarak kabul edebileceğimiz kelimeler (demokrasi, özgürlük, hukuk, adalet, laiklik, anayasa, dürüstlük) partilere göre tek tek verilmiştir. Bu partilerden AKP, DSP, SP ve MP ilgili tüm kelimeleri kullanmada diğer partilere göre daha sık kullandıkları anlaşılmaktadır.

Demokrasi ve Özgürlük

Birbiriyle bağlantılı olan *Demokrasi* ve *Özgürlük* kelimelerini incelediğimizde, *Demokrasi* kelimesi en fazla DSP tarafından kullanılmıştır. Daha sonra sırasıyla SP, AKP ve MP olmuştur. *Özgürlük* kelimesini ise en sık kullanan yine DSP olmuştur. Sonra SP, AKP ve TKP gelmektedir. Bu bağlamda partiler her iki kelimeyi kullanırken kendi belirledikleri ilkeler doğrultusunda hareket etmişlerdir. Bunları tek tek ele alıp irdelediğimizde, DSP daha iyi işleyen bir demokrasiyi arzuladığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda “hakça ve hızlı gelişme uğrunda, demokrasiyi genişletip kökleştirmek uğrunda yapılması gereken değişikliklerin ve atılımların hareket noktası” olarak değerlendirmektedir. (<https://demokratiksolatilim.org/2021/03/12/dsp-1985-programi/>). Diğer taraftan halkın arzu ve ihtiyaçlarını göz önüne alarak “gerçek demokrasi” sloganı ile hareket etmiş olan SP, tüm siyasal, sosyal, ekonomi ve dış politikalarında demokrasi kavramını en çok işleyen parti olmuştur. Yine insanların saadeti için özgürlüklerin herkes tarafından kullanılmasını temel şartlardan biri olarak kabul edip temel hak ve özgürlüklere dayalı bir sistemin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla her iki kavram üzerinde daha samimi bir tablo çizilmiştir. AKP’ye göre “özgürlükler demokrasinin temelini oluşturur” (<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/926>). Demokrasiyi milli, sürekli, yaygın, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişme ve büyüme projelerinin başarısının temel şartı olarak gören MP, aynı zamanda demokrasiyi Türk milletinin tercih ettiği bir yaşam biçimi olarak tanımlamış ve demokrasi kelimesini en çok kullanan ikinci parti olmuştur. Demokrasiyi yaşatabilme ve demokrasiyle yaşayabilme adına demokrasi kelimesini daha geniş bir perspektif de ele alarak tüm politikalarına yayan DSP, parti programında diğer partilere oranla bu kelimeyi daha fazla kullanarak partilerinin adında olduğu gibi merkeze aldığı görülmektedir. *Özgür(lük)* kelimesini ise demokrasi, adalet ve eşitlik kavramlarının açıklanmasında kullanmıştır. “Siyasal boyutuyla demokrasi herkese özgürlük, herkese eşit ve dokunulmaz haklar tanır. Yasalar önünde herkesi eşit kılar” (<https://demokratiksolatilim.org/2021/03/12/dsp-1985-programi/>). Çağdaş demokratik değerler platformunda siyaset yapmayı ve bu doğrultuda demokratikleşmeye yönelik ilkeleri esas alan AKP, *demokrasi* kelimesini tüm politikalarına yaymasına rağmen SP kadar sık kullanmamıştır. *Demokrasi* kelimesi yerine “demokratik düzen” ifadesini kullanan ANAP’ın ilgili kelimeyi kullanımı diğer partilere göre azalmıştır. Yine aynı şekilde sosyalist demokrasinin savunucusu olan TKP, bu yönüyle diğer partilerden farklı bir politika anlayışıyla karşımıza çıkmaktadır. Sosyalist demokraside işçi sınıfının yönetimde olduğu belirtilerek gerçek demokrasilerde olmaması gereken sınıf ayrımcılığına gidilmiştir. Özgürlüğü, parti, konuşma, propaganda ve örgütlenme özgürlüğü biçiminde değerlendirmiş ve bu tür özgürlükleri sosyalist toplumun vazgeçilmezleri arasına koymuştur. Demokrasiyi halkın iradesini öne çıkaran bir hürriyet ortamı olarak tanımlayan BTP, zaman zaman *özgür* kelimesini zaman zaman da *hürriyet* kelimesini kullanmıştır. YTP, Türkiye’nin Tüm değerlerini “demokratik sol” ekseninde birleştirmeyi hedef alan bir siyasi anlayışa sahip olmasına rağmen demokrasi kelimesini az kullanan partiler arasında yerini almıştır. *Özgürlük* kelimesini ise “özgürlük ve eşitlik” ve “özgürlük ve demokrasi” gibi ifadelerde kullanmıştır.

Hukuk ve Adalet

Tablodan “Hukuk” ve “Adalet” kelimelerine baktığımızda, *hukuk* kelimesini en çok kullanan parti AKP olmuştur. Bu partiyi, SP, DSP ve BTP izlemiştir. TKP, ANAP ve YTP ise neredeyse aynı sıklıkta kullanmışlardır. Adalet kelimesini ise en sık DSP kullanmıştır. DSP’yi sırasıyla SP, MP, BTP, ANAP, AKP ve YTP izlemiştir. TKP ise bu kelimeyi sadece bir kez kullanmıştır. “Hukuk Devleti” anlayışını esas alarak hukukun üstünlüğüne ve adalet sisteminin güvenilir olmasına önem veren AKP, hukuk ve adalet kelimelerini genellikle bir arada kullanmıştır. İnsan haklarına dayalı demokratik toplumsal yapı için hukukun egemenliğini şart gören SP, doğal hukuk anlayışını ve adaleti tesis etmeyi hedeflemektedir. Her iki partiyi karşılaştırdığımızda AKP, hukuk kelimesini SP ise adalet kelimesini daha fazla kullanmıştır. Hemen hemen birbirleriyle aynı çizgide olan bu iki partiden AKP’nin hukuksuz devlet olamayacağı anlayışı bu konudaki kesin tavrını ortaya koymaktadır. Hukuk ve adaleti toplumları ayakta tutan, insan vicdanında

yaşayan temel ilkeler olarak gören DSP, SP ve MP *hukuktan çok adalet* kelimesi üzerinde daha çok durmuştur. Bu partilerin AKP'den farklı olarak adalet mekanizmasına daha önem verdikleri söylenebilir. DSP, bu bağlamda adaleti eşitlikle, eşitliği özgürlükle bütünleştirmeyi amaç edinmiştir. DSP, “sosyal adaleti, dengeli gelir dağılımını ve sosyal güvenliği ekonomik kalkınmanın ileri aşamalarına ertelemez; insanca ve hakça bir gelişmenin gereği ve hızlandırıcı bir etkeni olarak değerlendirir” (<https://demokratiksolatirim.org/2021/03/12/dsp-1985-programi/>). ANAP, YTP ve TKP ise adalet, eşitlik ve hukuk gibi ortak özellik taşıyan kelimelere parti programlarında çok az yer vermişlerdir.

Laiklik

Laiklik kelimesine baktığımızda, SP ve BTP en sık kullanan partiler olmuştur. Laiklik konusunu YTP, TKP ve DSP ise neredeyse aynı sıklıkta kullanan partiler olmuştur. Dini insanlığın en önemli kurumlarından biri laikliği ise demokrasinin vazgeçilmez şartı olarak gören SP ve AKP dini değerlerin siyaset malzemesi yapılmasına karşı çıkmaktadırlar. Parti programında laiklik kelimesini az kullanmasına rağmen AKP “partimiz, dini insanlığın en önemli kurumlarından biri, laikliği ise demokrasinin vazgeçilmez şartı, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görür. Laikliğin, din düşmanlığı şeklinde yorumlanmasına ve örselenmesine karşıdır” (<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/926>). Bir başka ilgi çeken durum ise DSP'nin sosyal demokrat bir anlayışa sahip olmasına rağmen laiklik kelimesini az kullanan partiler arasında yer alması şaşırtıcıdır.

Anayasa

Anayasa kelimesini en çok SP ve AKP kullanmıştır. Bu partileri sırasıyla DSP, BTP ve MP izlemektedir. ANAP ve BTP ise sadece birer kez kullanan partiler olmuştur. SP ve ANAP yeni anayasa taslağı üzerinde çalışacaklarını ifade etmişlerdir. Anayasayı toplum ile devlet arasında bir “toplum sözleşmesi” olarak ele alan AKP, SP'ye oranla bu kelimeye daha az yer vermiştir. Sosyal devlet anlayışıyla özgürlükçü, sivil ve çağdaş bir anayasa hazırlanacağını ifade eden SP, bu konuya daha farklı yanaşmıştır. DSP bu bağlamda geçmişe dönük değil, geleceğe yönelik bir anayasa hazırlayacaklarını parti programında dile getirerek yurttaşların önündeki seçeneklerin daraltılmayacağını aksine çoğaltılacağını, hakça gelişmenin yolu açık tutulacağını ifade etmektedir.

Dürüstlük

Günümüzde gün geçtikçe daha çok önem kazanması gereken “dürüstlük” kavramı maalesef siyasi partiler tarafından fazla önemsenmemiştir. Bunu tablodan kelimenin kullanım sıklığına baktığımızda rahatlıkla görebiliriz. AKP en çok kullanan parti olmuştur. Bu partiyi MP ve YTP takip etmiştir. ANAP ve BTP birer kez kullanmışlardır. DSP, TKP ve SP hiç yer vermemişlerdir. Siyasetin ve siyasetçinin saygın ve güven veren bir konuma getirilmesi için dürüstlük kavramına önem veren AKP bu kelimeye çok az yer vermesine rağmen bu şekilde siyaset kurumunun yeniden yapılandırılacağını açıkça ifade eden tek parti olmuştur.

Tablo 1. *Siyasi Partilerin Siyasi Politikalarında Kullanılan Kelimelere İlişkin Kullanım Sıklığı*

SİYASİ POLİTİKALAR								
PARTİLER								
Kelimeler	AKP	DSP	ANAP	TKP	YTP	BTP	SP	MP
Demokrasi	28	196	5	7	13	3	36	26
Özgürlük	38	74	0	16	8	2	46	2
Hukuk	46	13	4	5	3	11	37	5
Adalet	13	52	14	1	12	20	38	30
Laiklik	2	5	1	5	6	9	9	3
Anayasa	21	14	1	0	1	8	25	8

Dürüstlük	5	0	1	0	2	1	0	2
-----------	---	---	---	---	---	---	---	---

Sosyal Politikalar

Siyasi partilerin sosyal politikalarında kullandıkları anahtar kelimeler (eğitim, kültür, sanat, sağlık, istihdam, işçi, memur, kadın, aile, genç, spor, kent, şehir, konut, çevre, bilim, teknoloji, basın, trafik) Tablo 2 de verilmiştir. Bu kelimelerin kullanım sıklığına baktığımızda tüm partiler arasında bu kelimelere en çok yer veren partiler başta DSP ve AKP olmak üzere SP ve MP'dir.

Eğitim, Bilim ve Teknoloji

Bir birleriyle ilişkili *Eğitim-Bilim-Teknoloji* kelimelerine baktığımızda *Eğitim* kelimesi AKP, DSP ve MP tarafından, *Bilim* ve *teknoloji* kelimeleri ise en fazla MP tarafından kullanılmıştır. AKP eğitim kelimesini 70 kez kullanarak genel amaçlı eğitimden sağlık gibi özel amaçlı eğitime kadar eğitimi kalkınmanın en önemli unsuru olarak ele almıştır. Diğer taraftan, DSP eğitim konusunu parti programlarında şu şekilde dile getirmektedir: "toplumun eğitim, bilgi ve kültür düzeyinin dengeli biçimde yükselmesini; demokratik katılım sürecinde halkın etkin ve başarılı olabilmesini; insan kişiliğinin, düşüncesinin, yeteneklerinin ve yaratıcılığının bütün toplumda özgürce gelişmesini ve insan ve toplum yaşamının manevi yönden de zenginleşmesini gözetir" (<https://demokratiksolatirim.org/2021/03/12/dsp-1985-programi/>). Eğitim kelimesini en çok kullanan ikinci parti olan MP, Türkiye'nin en önemli sorunlarının başında eğitimin geldiğini ve eğitim ile vicdani, ahlaki ve zihni terbiyenin kazandırılmasını amaçlamıştır. Bu bağlamda MP ise milli eğitimin ıslah edilmesini hedeflemektedir. Ayrıca dini eğitim konusunda da "...dini eğitim, öğretim ve araştırma müesseselerimizin sorumluluk ve görevi büyüktür" (<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/909>) demektedir. Diğer partilere baktığımızda *Eğitim* kelimesi en fazla sırasıyla SP, TKP, BTP, YTP ve ANAP tarafından kullanılmıştır. Eğitim ve öğretimi diğer partilerden farklı olarak terbiye boyutunda ele alan SP, insanlara çağın gerektirdiği bazı yüksek değerleri kazandırmayı hedeflemiştir. YTP ve BTP eğitim kelimesini daha çok genel amaçlı kullandıkları için kelimenin kullanım sıklığı azalmıştır. TKP ise eğitimi kamusal bir hizmet olarak görmekte ve herkes için eşit bir biçimde karşılanması gerektiğini savunmaktadır.

Bilim ve *teknoloji* kelimelerini ise sırasıyla MP, DSP, AKP ve BTP en sık kullanan partilerdir. *Bilim* kelimesi en çok MP, AKP ve SP tarafından kullanılmasına karşın ANAP ise *bilim* kelimesine hiç yer vermemiştir. *Teknoloji* kelimesi ise en çok MP, DSP ve AKP tarafından kullanılmıştır. MP'den sonra bilim ve teknoloji kelimesini en sık kullanan AKP, bilim ve teknolojinin ekonomik kalkınma ve toplumsal refah açısından stratejik önemine değinerek bu konu üzerindeki samimiyetini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra bilim ve teknoloji kelimelerini AKP'ye oranla biraz daha fazla kullanmasında bu kelimeleri ayrı ayrı başlıklar altında toplaması etkili olmuştur. *Bilim* kelimesine daha çok eğitim politikalarında *teknoloji* kelimesine ise ekonomi politikalarında yer vermiştir. Bilim ve teknolojiyi gerçek kalkınmanın ve dünya ile rekabetin temel unsuru olarak ele alan BTP, bu konuya SP'den daha fazla yer vermiştir. Eğitim alanında yapılacak düzenlemeler hususunda *eğitim* kelimesini kullanan DSP, *bilim* kelimesini eğitim meselesi içinde *teknoloji* kelimesini ise yapısal değişiklik süreci içinde ifade etmiştir. ANAP *eğitim* kelimesini en az kullanan parti olmuş hatta *bilim* kelimesine hiç yer vermeyerek bu konularda yetersiz kalmıştır. Yine aynı şekilde TKP'nin de eğitim konusunda hedeflerini ortaya koyarken çok yetersiz kaldığı görülmektedir. Ancak *bilim* ve *teknoloji* kelimelerini sosyo-ekonomik olayların bilimsel analizini ortaya koyarken ifade etmiştir.

Kültür ve Sanat

Tablodan *kültür* ve *sanat* kelimelerinin kullanım sıklığı incelendiğinde her iki kelimenin MP tarafından sıkça kullanıldığını görmekteyiz. Bu partiyi AKP ve DSP izlemektedir. Kültür ve sanat

politikaları dışında Türk medeniyeti ve kültürü üzerine ağırlık veren MP, kültürel gelişmeyi toplumsal gelişmenin manevi gücü olarak değerlendirmiştir. Her iki kelimeyi özellikle de *kültür* kelimesini çok sık kullanmasında Türk ailesinin, Türk düşüncesinin, Türk ahlakının, Türk sanatının kültürle ilişkisi ortaya konmuş ve detaylı bilgi verilmiştir. Milli değerlerin korunup geliştirilmesinden plastik sanatlara kadar kültür ve sanat öğelerini tek tek ele alıp inceleyen AKP, her iki kelimenin en fazla kullanımında ikinci parti olmuştur. Diğer partiler ise bu iki parti kadar kültür ve sanat öğelerine yeterli önemi vermemişlerdir.

Sağlık

Sağlık kelimesini en fazla kullanan parti DSP ve AKP olmuştur. Daha sonra MP, SP ve BTP gelmektedir. Özellikle DSP, AKP, MP ve SP, sosyal güvenlik kapsamında sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesini sosyal devlet anlayışı içinde zorunlu görmektedirler. AKP, sağlık politikalarını daha geniş kitlelere yaymayı hedeflemektedir. Sağlık politikalarını gelişmenin milli sosyal gereği olarak belirleyen MP, konuyu farklı açıdan değerlendirmiştir. DSP, sağlıklı yaşamın gereklerini vurgularken sağlık kelimesini kullanmıştır. ANAP, BTP ve YTP, AKP ve SP gibi sağlık hizmetlerini sosyal güvenlik kapsamı içinde ele almalarına rağmen konu çok yüzeysel geçilmiştir. Sağlık hizmetlerinin parasız yapılacağına söyleyen TKP, gerçekleşmesi çok zor görünen bir iddiada bulunarak bu kelimeyi en az kullanan partilerden biri olmuştur.

İstihdam, İş(çi) ve Memur

İstihdam-İş(çi)-Memur kelimelerini incelediğimizde, üç kelimeye de en fazla AKP'nin ağırlık verdiğini görmekteyiz. Ancak *işçi* kelimesini en çok DSP ve TKP kullanmıştır. Çalışma hayatının güçlendirilmesi ve istikrara kavuşturulması için AKP, istihdamı artırıcı politikalar izlemiştir. Devlet memurlarına yönelik uygulayacağı politikaları özel bir başlık altında ele alan BTP, ANAP ile birlikte *memur* kelimesini en fazla kullanan parti olmuştur. BTP'nin parti programında istihdam ve iş konularına daha yüzeysel değinilmiştir. Adil ve uygun çalışma koşulları çerçevesinde eşit işe eşit ücret politikası ile işçi ve memurların haklarının korunacağını, istihdam ve işsizlik sorunlarının giderileceğini ifade eden YTP, SP, ANAP, bu konulara ilişkin çözüm önerileri ortaya koymadıkları için kelimelerin kullanım sıklığı azalmıştır. DSP ve TKP *istihdam* ve *memur* kelimelerine hiç yer vermezken özellikle TKP, işçi sınıfına yönelik politikalara ağırlık verdiğinden tüm partiler içinde *işçi* kelimesini en çok kullanan parti olmuştur.

Kadın ve Aile

Kadın ve Aile kavramlarına en çok değinen parti AKP, SP ve MP'dir. Bu partileri SP, YTP ve TKP izlemektedir. DSP ise her iki kelimeyi de az sıklıkla kullanmıştır. AKP parti programında "kadınlar sadece toplumumuzun yarısını oluşturdukları için değil, her şeyden önce birey ve sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde birinci derecede etkin oldukları için, yılların ihmali sonucu biriken her türlü sorunlarıyla ilgilenilmesi, partimizin öncelik verdiği bir konudur" (<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/926>) diyerek kadınlarımıza verdiği önemi ifade etmektedir. Kadınların kamusal yaşama katılımının özendirilmesi, kadına yönelik şiddetin ayrıca cinsel ve ekonomik istismarın önlenmesi, kadın intiharlarının, töre ve namus cinayetlerinin sık görüldüğü yörelerde kadınlara ve ailelerine yönelik önleyici ve eğitici çalışmaların yapılması gibi konulara ağırlık verilmektedir. *Kadın* kelimesine aile politikalarında yer veren SP ise çalışma hayatında, kadının annelik ve aile sorumluluğunu da yerine getirebilecek düzenlemelerin yapılmasını hedeflemektedir (<https://silo.tips/download/saadet-parts-programi-5>). TKP, YTP ve SP *kadın* kelimesini aşağı yukarı aynı sıklıkta kullanmışlardır. BTP *kadın* kelimesine en az yer veren parti olmuştur. ANAP ise bu kelimeye hiç yer vermeyerek kadınlara yönelik bir politika izlemediği anlaşılmaktadır.

Aile kelimesi de AKP, MP ve SP tarafından aynı sıklıkta kullanılarak bu konuya daha fazla önem verdikleri anlaşılmaktadır. SP, aile konusunda "Geçmişle gelecek arasında köprü olan aile,

kültürümüzün, kimlik ve kişiliğimizin oluşması ve yaşatılmasında en etkili olan kurumdur. Ailenin korunması, bölünmemesi ve geliştirilmesi tüm kurum ve kuruluşların görevidir” (<https://silo.tips/download/saadet-parts-programi-5>) demektir. AKP ise “Aile, toplumun temeli ve toplumsal dayanışmanın oluşmasında rol oynayan önemli bir kurumdur. Toplumsal mutluluk, dayanışma, barış, sevgi ve saygının yolu aileden geçer. Yaşanan bütün olumsuzluklara ve ekonomik sıkıntılara rağmen toplum olarak ayakta duruşumuzu büyük çapta sağlam aile yapımıza borçlu olduğumuz açıktır” (<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/926>) ifadesine yer vermiştir. Diğer taraftan bu kelimeyi en sık kullanan üçüncü parti olan MP ise “aile, yerleşik sosyal birimler, köy, kent, meslek, dini camia, millet ve beşeriyetle ilgiler; her biri kendi mahiyetine uygun sosyal, manevi ve bütüncül ilişkiler halinde şekillenir” (<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/909>) diyerek ailenin sosyal hayattaki yerine vurgu yapmaktadır.

Gençlik ve Spor

Türk gençliğinin spor yaparak güçlü ve zinde gençler olmasını isteyen Ulu Önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün bu konudaki vecizesini hatırlayalım: “*Ben sporunun zeki, çevik ve namuslusunu severim.*” Bu bağlamda *Gençlik* ve *Spor* kelimelerinin kullanım sıklığına baktığımızda DSP ve AKP’nin her iki kelimeyi en çok kullanan partiler olduğunu görmekteyiz (Tablo 2). Gençlik ile ilgili SP, BTP ve ANAP, spor konusunda ise SP ve TKP kullanım sıklığı açısından DSP ve AKP’nin ardından gelmektedir. Toplumun ve gençlerin birbirlerine güvenmesi gerektiğini vurgulayan AKP, spora da gereken önemi vererek spor politikalarını, değişen ve gelişen dış dünyanın koşullarına yönelik olarak belirlemiştir. Gençlik kelimesini en çok kullanan iki parti ise DSP, BTP ve SP’dir. DSP, “gençlikteki dinamizmi kendi amaçları ve çıkarları uğrunda kullanabilmelerini” (<https://demokratiksolatilim.org/2021/03/12/dsp-1985-programi/>) vurgulamaktadır. BTP gençlerimizi geleceğin teminatı olarak görmekte SP ise gençlerin dinamizmlerinden yararlanmak için onların siyasete taşınması gerektiğini vurgulamaktadır. Spor konusuna ise SP, BTP’den daha fazla değinmiştir. MP *gençlik* kelimesine hiç yer vermezken MP spora daha fazla önem vermiş olup diğer partilerden farklı olarak sporun bedensel ve zihinsel yararları üzerinde durmuştur. TKP ise gençlerin mümkün olan en erken yaşta başlayarak toplumsal yaşamın bütününe, siyasal karar alma süreçlerine, kültürel, sanatsal, bilimsel üretime katılabilmeleri özendirilir” (<https://www.tkp.org.tr/parti/temel-metinler/program-2/>) diyerek bu konuya parti programlarında yer vermektedir. ANAP gençlerimizi geleceğimizin teminatı olarak görmektedir. Ayrıca gençlerimizin modern ve ileri Türkiye idealine bağlı, millî ve ahlâkî değerlerimizi benimsemiş, ilmî düşünceye sahip bireyler olarak yetiştirilmesini hedeflemektedir.

Kent, Şehir, Konut ve Çevre

Kent-Şehir-Konut-Çevre kelimelerine baktığımızda en fazla bu kelimeleri kullanan parti AKP, DSP ve MP’dir. Sonra BTP (*şehir/çevre*) ve SP (*çevre*) gelmektedir. ANAP ve BTP *Şehir* kelimesini diğer partiler ise *kent* kelimesini kullanmışlardır. Kentleşme, konut ve çevre sorunlarına daha sağlıklı çözüm önerileri getiren AKP, bu konuların çağdaş kriterlere göre çözümlenmesi gerektiğini belirterek bu konudaki titizliğini göstermiştir. DSP sağlıklı ve dengeli kentleşmeyi arzulamaktadır. Konut sorununu ortak ve genel problem olarak gören MP, *konut* kelimesini daha sık kullanmıştır. ANAP ve BTP *şehir* kelimesini aynı sıklıkta kullanmışlar ve belirledikleri hedefler de benzerlik göstermektedir. BTP şehir ve şehirleşme konusunda artan nüfusa dikkat çekerek çeşitli sebeplerle şehirlere olan akına işaret etmektedir. Bunun da şehir ve konut meselesini ciddi bir sosyal sorun haline getirdiğini ifade etmektedir.

Basın

Basın kelimesini en fazla MP kullanmıştır. Daha sonra AKP, ANAP ve SP gelmektedir. DSP, TKP, YTP ve BTP bu kelimeyi hiç kullanmamışlardır. Basın-Yayın hizmetlerinin demokratik fonksiyonu, basın- yayın politikasının hedefleri ve tedbirler gibi *basın* kelimesini bu alt başlıklar halinde inceleyen MP bu konu üzerinde diğer partilere nazaran biraz fazla durmuştur. Özgür, bağımsız, çok sesli bir yazılı ve görsel basın anlayışına yer veren ANAP ve SP, basının sosyal yaşamdaki önemine yer vermişlerdir.

Trafik

Trafik kelimesini en çok kullanan AKP, trafik kazalarını önleyici, trafik hizmetlerini artırıcı önlemlerin alınacağı konusunda kararlı bir tablo çizmiştir. DSP, ANAP, TKP ve YTP bu konuya hiç yer vermemişlerdir. BTP ve SP ise bir kez kullanarak trafik kazalarını önleyici çalışmaların yapılacağını ifade etmişlerdir.

Tablo 2. Siyasi Partilerin Sosyal Politikalarında Kullanılan Kelimelere İlişkin Kullanım Sıklığı

SOSYAL POLİTİKALAR								
PARTİLER								
Kelimeler	AKP	DSP	ANAP	TKP	YTP	BTP	SP	MP
Eğitim	70	65	8	20	15	17	33	63
Kültür	32	42	7	19	7	15	18	116
Sanat	21	24	13	14	2	7	9	29
Sağlık	59	67	9	10	3	17	29	36
İstihdam	13	0	3	0	4	11	8	3
İşçi	6	52	0	49	5	8	1	9
Memur	5	0	11	0	3	10	2	9
Kadın	19	5	0	10	7	2	7	19
Aile	31	10	3	1	4	4	31	29
Genç	39	22	10	7	5	12	12	0
Spor	16	19	2	9	1	4	9	14
Kent	18	27	0	8	1	1	4	3
Şehir	14	0	9	0	0	14	3	37
Konut	6	20	7	4	1	6	1	19
Çevre	37	21	1	3	3	11	10	17
Bilim	27	16	0	16	1	5	6	76
Teknoloji	34	35	1	3	2	26	10	40
Basın	5	2	2	0	0	0	1	12
Trafik	16	0	0	0	0	1	1	0
Eğitim	70	65	8	20	15	17	33	63

Ekonomi Politikaları

Tablo 3 incelendiğinde siyasi partilerin ekonomi politikalarında kullandıkları kelimelerin (ekonomi, sanayi, ticaret, yatırım, tasarruf, vergi, enflasyon, özelleştirme, tarım, üretim, turizm) sıklığı açısından DSP, AKP, MP, SP ve MP'nin diğer partilere oranla anahtar kelimelere daha sık yer verdiği görülmektedir. Bu partileri TKP ve YTP izlemektedir.

Ekonomi-Sanayi-Ticaret

Ekonomi-Sanayi-Ticaret kelimelerine baktığımızda, özellikle *ekonomi* kelimesinin DSP, AKP, MP, SP ve BTP tarafından oldukça sık kullanıldığını görmekteyiz. *Sanayi* kelimesi, MP ile BTP en fazla kullanılan partilerdir. Daha sonra bu kelimeyi sık kullanan DSP ve AKP karşımıza çıkmaktadır. YTP *sanayi ve ticaret* kelimesine bir kez, BTP ise *ticaret* kelimesine ANAP ile birlikte en az yer veren parti konumundadır. *Ticaret* kelimesi ise sırasıyla SP, MP ve AKP tarafından en çok

kullanılmıştır. TKP ise yalnızca iki kez kullanmıştır. Ekonomi politikalarında AKP diğer partilerden farklı olarak gündelik, popülist, kısa vadeli bir ekonomi anlayışı yerine gerçekçi, uzun vadeli, reformist ve dinamik bir ekonomi anlayışı benimseyerek bu konuya verdiği önemi açıkça göstermiştir. DSP ise ekonomik kalkınmanın, sosyal adaletle, sosyal güvenlikle ve demokrasiyle bağdaştırılarak hızlandırılacağını vurgulamaktadır. MP, ferdi, sosyal ve milli zaruret ve ihtiyaçları karşılamak ve süratle sanayileşme zorunluluğunu ortaya koyup, bunun modern, çağdaş ve gelişmiş toplum olmanın ön koşulu olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca milletlerarası ticaretin geliştirilmesi, modern ticaret hayatının oluşturulması için çalışmaların yapılacağını ifade ederek bu konudaki duyarlılığını göstermiştir. Saadet ve refahın temini için ekonomik kalkınmanın zorunluluğu üzerinde duran SP, yaşanan ekonomik krizi ortadan kaldırmaya yönelik öneriler ortaya koyduğundan bu kelimeleri oldukça sık kullanmıştır. Ayrıca sanayide, özellikle imalat sanayide uluslararası piyasalarda rekabet edebilecek kalite ve maliyette üretimi amaçlamıştır. Türkiye'nin coğrafi konumu sebebiyle dünya ticaret merkezi haline getirileceği konusunda beyanatlari bulunmaktadır. Ekonomik gelişmenin güvenli ve sürekli kalabilmesi için insan faktörü üzerinde duran BTP, sanayileşmeyi ekonominin belkemiği kabul ederek bu konu üzerindeki titizliğini ortaya koymuştur. *Ekonomi* kelimesi yerine *iktisat* kelimesini kullanan ANAP, iktisadi gelişmenin hızlandırılması, gelir dağılımı farklılıklarının ve bölgeler arası gelişmişlik farkının azaltılmasına yönelik önlemlerin alınacağını ifade etmiştir. Diğer taraftan sosyalist ekonominin devlet tekelinde olması gereğinden hareket eden TKP, *sanayi* ve *ticaret* kelimelerini daha az sıklıkla kullanarak bu konuya en az önem veren partilerden biri olmuştur.

Yatırım-Tasarruf

Birbirleriyle bağlantılı *Yatırım-Tasarruf* kelimelerinin partilerce kullanım sıklığı incelendiğinde, DSP'nin bu kelime çiftinden *yatırım* kelimesini çok sık kullandığı görülmüştür. DSP'yi BTP, SP, AKP ve ANAP izlemektedir. *Yatırım* kelimesine işçi/üretici yatırım fonunun oluşturulması konusunda daha çok ağırlık veren DSP bu kelimeyi ekonomide yapısal değişiklikler boyutunda da ele alarak kullanmıştır. TKP *yatırım* ve *tasarruf* kelimelerini, YTP ise *tasarruf* kelimesini hiç kullanmamıştır. Özel tasarrufun teşviki ve tasarrufların en verimli yatırım alanlarına yönlendirilmesi konusunda hemfikir olan BTP ve ANAP, alt yapı sanayi yatırımlarına da önem vermişlerdir. Ancak BTP'nin yatırımların ekonomideki yerini daha ayrıntılı alması kelimenin kullanım sıklığını artırmıştır. SP ve MP, ülke genelinde israfı azaltıcı tedbirlerin alınarak tasarrufların artırılacağını öngörmektedir. SP, yatırım konusuna biraz daha önem vererek devlet yatırımlarının alt yapı, sağlık eğitim ve bazı savunma sanayi yatırımları ile sınırlandırılacağını ifade etmiştir. Ekonomik istikrarın büyüme ile büyümenin de yatırımlarla sağlanacağını kabul eden AKP, bu nedenle istihdamın artırılarak yatırımların destekleneceği, tasarrufların ekonomiye kazandırılmasında ekonomik, sosyo-kültürel ihtiyaçlara uygun finansal aracılık türlerinin gelişmesine imkân sağlanacağını ifade ederek her iki kelimeyi en çok kullanan partilerden biri olmuştur. TKP ve YTP'nin bu konuyu fazla dikkate almadığını Tablo 3'den rahatlıkla görebilmekteyiz.

Vergi-Enflasyon

Tablo 3'den *Vergi-Enflasyon* kelimelerine bakıldığında, *vergi* kelimesini DSP, BTP, AKP ve SP'nin en fazla kullandığı görülmektedir. TKP ve YTP programlarında her iki kelimeye hiç yer vermemişlerdir. Vergilerin kurumsallaşmayı ve yatırımları teşvik edici şekilde yeniden düzenleneceğini ifade eden BTP, enflasyondan çok bu konu üzerinde durmuştur. Sürekli ve sürdürülebilir ekonomik büyüme ile tutarlı vergi politikalarına ağırlık veren AKP, diğer partiler gibi MP dışında enflasyonla ilgili olarak bir hedef belirlememiştir. Enflasyonu sıfırlayacaklarını ifade eden MP, bu konuda hayli iddialı görünmektedir. Hatta bunu nasıl gerçekleştireceklerini de izah etmişlerdir. Dolayısıyla, *enflasyon* kelimesini en çok kullanan parti olmuştur. DSP, ANAP ve

SP verginin adil olması konusuna önem vermişler ancak SP, vergi reformlarını daha ayrıntılı ele almıştır.

Özelleştirme

Özelleştirme kelimesinin kullanım sıklığı incelendiğinde, AKP'nin bu kelimeyi en sık kullandığı görülmektedir. Daha sonra BTP gelmektedir. DSP, ANAP ve YTP'nin bu konuyu hiç ele almamaları ilginçtir. Özelleştirmeyi daha rasyonel bir ekonomik yapının oluşması için gerekli gören AKP, bu konu üzerindeki samimi tavrını ortaya koymuştur. BTP, SP ve MP devletin tekelleşmeyi ve haksız rekabeti önleyici tedbirler alarak özel sektörün destekleneceğini ifade etmişlerdir. TKP'nin tekelleşmenin artmasına karşı olduğu parti programından açıkça anlaşılmaktadır.

Tarım-Üretim

Tablo 3'den *Tarım-Üretim* kelimelerinin kullanım sıklığına baktığımızda BTP ve MP'nin bu kelimeyi kullanmada diğer partilere nazaran oldukça fazla kullandıkları rahatlıkla söylenebilir. Sonra sırasıyla DSP, SP ve AKP gelmektedir. ANAP ise üretim kelimesini hiç kullanmamıştır. Tarım sektörünü stratejik bir sektör olarak ele alan BTP, tarımın ekonomideki önemi üzerinde durarak bu konudaki reformlarını açıkça beyan etmiştir. MP, SP ve AKP'nin tarım politikaları hemen hemen birbirine yakın özellik taşımaktadır. DSP ise her iki kelimeyi aynı sıklıkta kullanmaktadır. DSP, "köylünün emeği ve girişimiyle tarım kesiminde yaratılan kaynak, büyük ölçüde yine köylünün eliyle, tarımsal gelişmeye ve sanayileşmeye aktarılmasını" (<https://demokratiksolatilik.org/2021/03/12/dsp-1985-programi/>) istemektedir. *Turizm*

Tablo 3 dikkatli bir şekilde incelendiğinde turizm politikaları açısından AKP ve MP öne çıkmaktadır. Bu iki partiyi DSP, BTP ve SP izlemektedir. AKP programında Türkiye'nin turizm potansiyeline dikkat çekilerek "Türkiye'de turizm gelirlerinin artırılması ve turistik bölgelerin çeşitlendirilmesi dünyadaki ekonomik, sosyal, kültürel gelişmelerin yakından izlenmesine ve turizm potansiyelimizin etkin bir biçimde tanıtımına bağlı" (<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/926>) olduğu ifade edilmektedir. MP'nin bu konudaki hedefi ise "eğlenme, dinlenme, turizm imkânlarını, nimetlerini tüm vatandaşlara açmak"tır (<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/909>). Bu bağlamda DSP'nin parti programında aynen şu ifadeye yer verilmiştir: "Devletin, halk sektörünün, özel sektörün, yabancı sermayenin ve yurt dışından kesin dönüş yapan işçilerle çocuklarının katkılarıyla, turizm, bir yandan tüm çalışanlara dinlenme olanağı sağlayacak, bir yandan da dış kaynaklı kitle turizmini büyük boyutlara eriştirecek yönde geliştirilecektir. Başka ülkelerdeki toplumsal örgütler, üyelerinin dinlencesi için Türkiye'yi seçmeye özendirilecektir. Böylece, Türkiye'nin doğal ve tarihsel zenginlikleri gereğince değerlendirilerek gelişmemiz için turizmden sağlanan kaynağın artırılmasına çalışılacaktır" (<https://demokratiksolatilik.org/2021/03/12/dsp-1985-programi/>).

Tablo 3. Siyasi Partilerin Ekonomi Politikalarında Kullanılan Kelimelere İlişkin Kullanım Sıklığı

EKONOMİ POLİTİKALARI								
PARTİLER								
Kelimeler	AKP	DSP	ANAP	TKP	YTP	BTP	SP	MP
Ekonomi	108	183	3	34	14	62	70	80
Sanayi	15	23	5	5	1	57	14	72
Ticaret	12	1	4	2	1	5	14	12
Yatırım	28	111	15	0	1	36	31	11
Tasarruf	5	23	10	0	0	6	3	18
Vergi	25	27	4	0	0	26	14	16
Enflasyon	4	13	1	0	0	20	1	11

Özelleştirme	10	0	0	1	0	5	1	0
Tarım	12	28	18	5	1	63	25	34
Üretim	37	30	0	22	6	89	28	44
Turizm	13	4	1	0	0	2	2	6

Dış Politikalar

Çalışmanın en son konusunu dış politikalar oluşturmaktadır. Bu noktada siyasi partilerin Avrupa Birliği, Kıbrıs ve Irak konusundaki yaklaşımları incelenmeye alınmıştır.

Avrupa Birliği

Dış politikalarla ilgili olarak SP, *Avrupa Birliği* kelimesini en çok kullanan parti olmuştur. Bu partiyi AKP, BTP ve YTP izlemiştir. TKP'nin dışında diğer partiler ise bu kelimeyi hiç kullanmamışlardır. *Kıbrıs* kelimesi ise BTP ve YTP arasında aynı sıklıkta ve en fazla kullanılmıştır. Ayrıca AKP bir kez ve diğer partiler hiç kullanmamıştır. *Irak* kelimesi ise en fazla BTP tarafından daha sonra SP tarafından kullanılmıştır.

Avrupa Birliği kelimesine en çok ağırlık veren SP, Türkiye-AB ilişkilerinin devam etmesi ve Türkiye'nin makul bir sürede AB üyesi olmasının hem Türkiye hem de dünya açısından gerek demokrasinin evrensel boyutlara ulaşması gerekse ekonominin sağlıklı dengelere oturması bakımından gerekli görmektedir. Barış, adalet, insan hakları, özgürlükler ve demokrasi ilkelerine dayanan bir dış politika anlayışı sergileyen SP, başta Irak olmak üzere bütün komşu ülkeleri ile sınır ticaretinin artırılacağını söyleyerek bu konudaki duyarlılığını ortaya koymuştur. Değişen bölgesel ve küresel gerçekler karşısında Türkiye'nin dış politika önceliklerinin yeniden tanımlanması inancında olan AKP, Avrupa ile yakın ilişkilerin artırılarak bu konunun Türkiye gündeminde sürekli yer alacağını belirtmiştir. Ayrıca Türkiye, AB ile ilişkilerinde yerine getirilmesi istenen şartların biran önce sağlanarak bu konudaki tutarlılığını ortaya koymuştur.

Kıbrıs

AKP, "Kıbrıs sorunu"nın çözümünü adadaki mevcut iki devletin varacağı uzlaşmaya bağlamakta ve Kıbrıs Rum Kesimi'nin Avrupa Birliği'ne alınmasının sorunu daha karmaşık hale getireceğini ileri sürmektedir. Gerçekten AKP'nin bugün dış politikada sergilediği tablo aynen parti programında olduğu gibidir. Bölgesinde güçlü ve dünyada söz sahibi bir ülke olabilmek için aktif bir dış siyaset izleneceğini belirten BTP, her şeyden önce milli bütünlüğümüzün korunması ilkesini esas almıştır. Küreselleşme ve AB süreciyle ülkemize yeni bir Sevr'in dayatıldığını söyleyen BTP, bu konuya olumsuz bakmaktadır. Aynı şekilde AB sürecinde olduğu gibi Kıbrıs konusunda da hiçbir taviz verilmeyeceği açıkça belirtilmiştir. Dış ilişkilerde ve dünya dengeleri arasında uyumlu, yapıcı birlikteliklere önem veren YTP, özellikle Avrupa Birliği'ne tam üyelik ile oluşan bir dış politika stratejisi izleyeceğini ifade etmiştir. YTP Kıbrıs konusunda da AKP gibi her iki milletin benimseyeceği ortak bir çözüm oluşması için gayret gösterileceğini açık bir şekilde beyan etmiştir.

Irak

Irak konusuna parti programlarında sadece BTP ve SP yer vermiştir. BTP, Türkiye'nin doğalgaz sorununa bir çare olarak "Türkmenistan-Azerbaycan doğalgaz boru hattının bir an önce planlanmasını sağlayarak 26 milyar metreküp gazın temini ve Irak petrol boru hattına paralel dönecek doğalgaz boru hattını inşası ile 10 milyar metreküp gazın teminidir" (<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/953>) şeklinde bir çözüm yolu sunmaktadır. Öte yandan SP ise sınır ticaretinde Irak'ın rolüne değinmektedir.

Tablo 4. Siyasi Partilerin Dış Politikalarında Kullanılan Kelimelere İlişkin Kullanım Sıklığı

c								
PARTİLER								
Kelimeler	AKP	DSP	ANAP	TKP	YTP	BTP	SP	MP
Avrupa Birliği	5	0	0	1	2	2	6	0
Kıbrıs	2	2	0	0	2	2	0	0
Irak	0	0	0	0	0	2	1	0

SONUÇ

Bu çalışmada anahtar kelimeler doğrultusunda incelenen sekiz siyasi partinin (AKP, DSP, ANAP, TKP, YTP, BTP, SP, MP) parti programlarının, seçim sonuçları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. *Demokrasi, özgürlük, hukuk, adalet* ve *anayasa* bir toplumun vazgeçilmez değerleridir. Bu değerler incelendiğinde ilk göze çarpan özellik siyasi politikalar açısından ele aldığımız kelimeler grubunda bulunan *demokrasi, özgürlük, hukuk, adalet* ve *anayasa* kelimelerine DSP ve SP'nin diğer partilere göre kendi programında daha sık yer verdiklerini görmekteyiz. Bu bağlamda DSP'den sonra AKP, SP'ni takip etmektedir. Ancak *laiklik* kelimesinin kullanım sıklığı açısından SP ve BTP'nin ardından YTP, DSP ve TKP yer almaktadır. MP'nin de *demokrasi* ve *adalet* kelimelerine parti programlarında sıkça yer verdiği anlaşılmaktadır. Çalışmada elde edilen bir başka önemli sonuç ise DSP, SP, AKP ve MP'nin demokrasiye verdikleri önem açıkça görülmektedir. AKP hukuk, DSP demokrasi, SP ise özgürlük vurgusu ile ön plana çıkmaktadır.

Sosyal politikalar açısından siyasi partilerin parti programları incelendiğinde SP, AKP ve MP'nin bariz olarak öne çıktığı görülmektedir. Kültürel gelişmenin toplumsal gelişmeyi sağladığına inanan MP *kültür* kelimesini diğer partilere nazaran kendi parti programında daha çok kullandığı ve kültür konusuna çok önem verdiği görülmektedir. Sosyal politikalar arasında yer alan sağlık konusunu ise en çok işleyen parti DSP ve AKP'dir. Bu sosyal devlet anlayışı için bir zorunluluktur. Ülkenin kalkınmasında sağlıklı bireylerin rolü tartışılmaz. Ulu önderimiz Atatürk'ün de "Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlâklısını severim" diyerek işaret ettiği gibi "gençlik ve spor"a en çok önem verenin AKP ve DSP olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka önemli özellik ise kentleşme ve çevre bilincidir. Çevre konusunda AKP öne çıkarken kentleşme konusunda ise DSP dikkat çekmektedir. *Kadın* ve *Aile* kavramlarına gelince aile konusuna AKP, SP ve MP en çok değinen partiler olmuştur. Kadın konusuna ise AKP, MP ve TKP ağırlık vermiştir. İlginç olanı ise ANAP'ın parti programında kadın kelimesine yer vermemiş olmasıdır. Ülkemizin en önemli konularından biri de işsizliktir. Bu konu *istihdam-iş(çi)-memur* kelimelerinden işçi kelimesi en çok DSP ve TKP'nin programında yer almıştır. DSP işçi konusunu parti programında daha çok köylü ve işçi bağlamında kullanmaktadır. Köylüler ve işçilerin demokrasiye etkin katılımını ön plana çıkarmaktadır. Bu bağlamda köylü ve işçilerin can damarı veya kökleri kesilirse, cansız bir demokrasinin oluşacağını vurgulamaktadır. Diğer taraftan iş hayatının güçlendirilmesi ve istikrara kavuşturulması için AKP, istihdamı artırıcı bir politika izlediği anlaşılmaktadır. DSP ve TKP *istihdam* ve *memur* kelimelerine hiç yer vermezken özellikle TKP, işçi sınıfına yönelik politikalara ağırlık verdiğinden tüm partiler içinde *işçi* kelimesini en çok kullanan ikinci parti olmuştur.

Ekonomi politikaları açısından DSP, AKP, MP, SP ve BTP ön plana çıkmaktadır. Parti programının ekonomi politikaları kısmında DSP ekonomik örgütlenme vurgusu yaparak tüm üyelerin,

Demokratik Sol anlayışı geliştirecek yönde, toplumsal ve ekonomik örgütlenme bilincini ve bilgisini yaygınlaştırabilecek biçimde ve ülke ve dünya sorunları üzerinde sürekli eğitilmelerinin önemini vurgulamaktadır. 2002 genel seçimlerinde en çok oyu alarak iktidara gelen AKP ise diğer partilerden farklı olarak gündelik, popülist, kısa vadeli bir ekonomi anlayışı yerine gerçekçi, uzun vadeli, reformist ve dinamik bir ekonomi anlayışı benimseyerek bu konuya verdiği önemi açıkça göstermiştir. AKP ekonomik istikrarın büyüme ile büyümenin de yatırımlarla sağlanacağına işaret etmiştir. Bu nedenle istihdamın artırılarak yatırımların desteklenmesinin tasarrufların ekonomiye kazandırılmasında ekonomik, sosyo-kültürel ihtiyaçlara uygun finansal aracılık türlerinin gelişmesine imkân sağlanacağını öne sürmüştür. MP, yönetimin, ekonominin, eğitimin, çalışma hayatının safha safha demokratlaştırılmasını arzularak demokrasiyi yaygınlaştıran, sürekli kılan, sağlam ekonomik, sosyal, kültürel ve etik esaslara dayandırarak geliştiren bir ıslahat hedefi olarak benimsemektedir. Bu bağlamda SP iç barış, huzur, hürriyet, adalet, ekonomik gelişme, saygınlık ve yurt savunmasından adalet teşkilatının yükünün azaltılmasına kadar her şeyin temelini "Önce Ahlak ve Maneviyat"a dayandırmaktadır. BTP ise ekonomide makroekonomik istikrarın sağlanmasını ve bozulan sosyal dengeler ve gelir dağılımı düzeltilecek, işsizliğe, yoksulluğa son vermek için ekonomik refahın geniş kitlelere yayılmasını önemsemektedir.

MP, ferdi, sosyal ve milli zaruret ve ihtiyaçların karşılanmasının önemine değinerek süratle sanayileşmenin gereğine vurgu yapmaktadır. Bunun modern, çağdaş ve gelişmiş toplum olmanın ön koşulu olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca uluslararası ticaretin geliştirilmesi, modern ticaret hayatının oluşturulması için çalışmaların yapılacağını ifade ederek bu konudaki duyarlılığını dile getirmiştir. Yatırım ve tasarruf politikaları açısından DSP ve BTP bu kelimeleri daha sık kullanmıştır. Yatırım konusunda DSP ekonomide yapısal değişiklikler olan "Üretici yatırım Fonu" ve "İşçi Yatırım Fonları"nın önemine işaret etmektedir. Özel tasarrufun teşviki ve tasarrufların en verimli yatırım alanlarına yönlendirilmesinin gereğine inanan BTP, alt yapı sanayi yatırımlarının vazgeçilmez olduğunu parti programlarında belirtmişlerdir.

Günümüzde de en çok tartışılan *özelleştirme politikalarına* en çok yer veren parti AKP'dir. AKP özelleştirmeyi daha rasyonel ve güçlü bir ekonomik yapı için gerekli görmektedir. Ekonomi politikalarında ele aldığımız diğer bir özellik ise *Tarım-Turizm*'dir. BTP bu konuya en çok önem veren parti konumundadır. Tarım sektörünü stratejik bir sektör olarak gören BTP, parti programında tarımın ekonomideki önemini dile getirmektedir. BTP, ayrıca turizm sektörünü destekleyeceklerini ifade ederek her iki konu üzerindeki yaklaşımını açıkça ortaya koymuştur. MP tarım ve sanayimizi, dış sanayiye entegre olmaktan kurtarmak, verimlilik ölçüsünde derece derece temel sanayi sektörüne bağlamanın şart olduğunu ileri sürmektedir. DSP ise planlı tarım yapılmasının önemli olduğunu ve bu şekilde verimliliğin artırılacağını ifade etmektedir.

En son ele alınan konu olarak *dış politikalar* bir ülkenin diğer ülkelerle her türlü ilişkilerinin düzenli ve verimli yürütülmesi açısından son derece önem arz etmektedir. Bu bağlamda üç konu ele alınmıştır: Avrupa Birliği, Kıbrıs ve Irak. Avrupa Birliği konusu en çok SP tarafından işlenmiş olup bu partiyi AKP, BTP ve YTP izlemiştir. Türkiye-AB ilişkilerinin devam etmesinin önemine değinen SP, Türkiye'nin makul bir sürede AB üyesi olmasının hem Türkiye hem de dünya açısından gerek demokrasinin evrensel boyutlara ulaşması gerekse ekonominin sağlıklı dengelere oturması bakımından gerekli görmektedir. AKP ise Avrupa ile yakın ilişkilerin artırılmasını ve Türkiye, AB ile ilişkilerinde yerine getirilmesi istenen şartların biran önce sağlanmasını dile getirmiştir. SP, başta Irak olmak üzere bütün komşu ülkeleri ile sınır ticaretinin artırılmasına işaret etmiştir. "Kıbrıs sorunu"nun çözümü ile ilgili olarak AKP adadaki mevcut iki devletin varacağı uzlaşmaya işaret etmektedir. Kıbrıs Rum Kesimi'nin Avrupa Birliği'ne alınmasının sorunu daha karmaşık hale getireceğini ileri sürmektedir. AKP'nin bugün dış politikada sergilediği tablo aynen parti programında olduğu gibidir. BTP, Avrupa Birliği sürecinde olduğu gibi Kıbrıs konusunda da hiçbir taviz verilmeyeceği açıkça ifade etmektedir.

YTP, özellikle Avrupa Birliği'ne tam üyelik ile oluşan bir dış politika stratejisi izleyeceğini dile getirmiştir. YTP Kıbrıs konusunda da AKP gibi her iki milletin benimseyeceği ortak bir çözüm oluşmasının önemine vurgu yapmıştır. Irak ile ilgili olarak BTP Türkiye'nin doğalgaz sorununun çözülmesinde buradan geçecek doğalgaz boru hattının işlevselliğine ve SP ise sınır ticaretindeki önemine işaret etmektedir.

Sonuç olarak başta AKP ve DSP olmak üzere SP ve MP'nin siyasi, sosyal, ekonomi ve dış politika konuları ile ilgili anahtar kelimeleri daha sık kullandıkları görülmüştür. Bu partilerden AKP ve SP' nin parti programlarına bakarak aynı siyasi ideoloji çizgisinde oldukları söylenebilir. Ancak parti programları içerik yönünden aynı olmasına rağmen söylem bakımından farklılık göstermektedir. AKP, sorunlar ve çözümlerine ilişkin açık ve net ifadeler kullanırken, SP sürekli olarak diğer partilerden üstün olduklarını dile getirmiş ve bu anlamda sorunları farklı açıdan ele almıştır.

2002 genel seçimleri sonucunda iktidar olan AKP'nin parti programını seçimlerin çok öncesinden hazırlamaya başladığı gerek yurt içinde gerekse yurt dışında partinin yanlış anlaşılması için birtakım çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Ayrıca AKP programını duyururken "AK Parti Programı: kalkınma ve demokratikleşme programı" şeklinde etkileyici bir üslup kullanmıştır. Diğer partilerden birçoğu ise programlarını hazırlarken gereken özeni göstermemiştir. Hatta DSP çok önceden (1985) hazırladığı parti programıyla halkın karşısına çıkmıştır. Böylece seçim sonuçları günümüz iktidar partisinin dışında birçok partinin istemediği şekilde sonuçlanmıştır.

Öte yandan partilerin büyük çoğunluğu parti programlarında parti isminin ilk kelimesini slogan nitelikli kullandıkları söylenebilir. Örneğin: TKP, "TKP Gönüllüsü Ol", YTP, "Yeni Türkiye" gibi. Ancak bunun seçim sonuçları üzerinde etkili olduğu söylenemez.

Sonuç olarak, siyasi partiler parti programlarını hazırlarken aslında bir bakıma kendi kimliklerini ortaya koymaktadırlar. Bu bakımdan partiler seçim sonuçları üzerinde daha etkili ve başarılı olabilmek için parti programlarını daha ciddiyetle ele almaları gerekmektedir. Parti programlarında ülkenin eğitim, sağlık, ekonomi, kültürel hayat, kentleşme sorunları, anayasa, hak, hukuk, adalet, özgürlük, laiklik, iş, işsizlik sorunları, gençlik, istihdam, bilim, teknoloji, vb. konulara önem veren siyasi partilerin önemsendiği aşikârdır. Siyasi partilerin parti programlarında kullanılan dil daha sade, açık, anlaşılır, etkili ve ikna edici olmalıdır. Ayrıca partiler siyasi, sosyal, ekonomi ve dış politikalarını belirlerken ülke çıkarına ve çağın gereklerine uygun olmasına özen göstermelidirler.

KAYNAKÇA

- Acun, F. (2005), Muhteva analizi metodu ve Cumhuriyet tarihi araştırmalarında kullanımı, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 27-50.
- Arıcan, E. (2005), Relation between financial liberalization and foreing currency crises in Turkey: An applications in terms of foreing currency crises (1990-2004), *Journal of American Academy of Business*, 7(2), 236-246.
- Erkmen, A. (2018). Türkiye'de 1950 ile 2002 yılları arasında uygulanan genel seçim sistemlerinin halk iradesine etkisi, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18(3), 1225-1247.
- Mardin, Ş. (2007). *Siyasi fikir tarihi çalışmalarında muhteva analizi, siyasal ve sosyal bilimler*. M. Türköne & T. Önder (Der.). İstanbul: İletişim Yayınları, 9-24.
- T. C. Cumhurbaşkanlığı. (2002). *T.C. Resmi Gazete* (10 Kasım 2002). Ankara.
- Tokgöz, O. (2010). *Seçimler, siyasal reklamlar ve siyasal iletişim*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Tosun, T. (2003). *Siyasette yeniden mevzilenmeler*, İstanbul: Büke Kitapları.
- Tunaya, T. Z. (1995). *Türkiye'de siyasi partiler 1859-1952 (2. Baskı)*, İstanbul: Arba Yayınları.

Tuncer, E. (2003). *3 Kasım 2002 milletvekili genel seçimleri sayısal ve siyasal değerlendirme*, Ankara: Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları.

Özbudun, E. (1979), *Siyasal partiler (3. Baskı)*, Ankara: Sevinç Matbaası.

SIYASİ PARTİ PROGRAMLARI

Adalet ve Kalkınma Partisi, <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/926>, 30.04.2021.

Anavatan Partisi, <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/693>, 30.04.2021.

Bağımsız Türkiye Partisi, <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/953>, 30.04.2021.

Demokratik Sol Parti, <https://demokratiksolatilim.org/2021/03/12/dsp-1985-programi/>, 30.04.2021.

Millet Partisi, <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/909>, 30.04.2021..

Saadet Partisi, <https://silo.tips/download/saadet-parts-programi-5>, 30.04.2021.

Türkiye Komünist Partisi, <https://www.tkp.org.tr/parti/temel-metinler/program-2/>, 30.04.2021.

Yeni Türkiye Partisi, <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/896>, 30.04.2021.

KISALTMALAR

AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

ANAP: Anavatan Partisi

BTP: Bağımsız Türkiye Partisi

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

DSP: Demokratik Sol Parti

MHP: Milliyetçi Hareket Partisi

MP: Millet Partisi

SP: Saadet Partisi

TKP: Türkiye Komünist Partisi

YTP: Yeni Türkiye Partisi